

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพราะการท่องเที่ยวสามารถนำรายได้เข้ามาสู่ประเทศ ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นอันดับ 12 ของโลก และเป็นอันดับที่ 2 ของประเทศรองจากรายได้การส่งออก สามารถนำไปใช้พัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศให้เจริญก้าวหน้า กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศที่ใหญ่ที่สุดแหล่งหนึ่งในปัจจุบัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่มีบทบาทอย่างเด่นชัด ทำให้เกิดการขยายตัวไปสู่การจ้างงานและการลงทุนภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง สร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น ช่วยพัฒนาสังคมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ชนัญญา เสวตศิลา มณีโชติ, 2553; เสาวคนธ์ บุญสมชป, 2551: 2)

แม้ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายด้าน เช่น การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างงานสร้างอาชีพของคนในท้องถิ่นและนำรายได้ที่เป็นผลของการท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน เป็นการกระจายรายได้เพื่อสร้างความมั่นคงและต่อเนื่องยั่งยืนให้ชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่ง การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณสุขและสาธารณูปการ และการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ในชุมชนให้สอดคล้องกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่ในอีกด้านหนึ่งการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในการสร้างผลเสียหลายต่อสิ่งแวดลอมทางธรรมชาติ เช่น มลพิษ ปัญหาการเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากขาดกระบวนการสร้างจิตสำนึกถึงคุณค่าของสภาพแวดล้อมที่อาศัย และความสามารถในการรองรับขยะและสาธารณูปโภคต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดการทำลายทัศนียภาพของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ปัญหาทางสังคม และวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป ส่งผลให้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีถูกทำลายลง ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ปัญหาการขาดแคลนมัคคุเทศก์ ในที่สุดทรัพยากรทางการท่องเที่ยวก็ถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2549)

จากการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศไทยในปัจจุบัน พบว่า ไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ จึงมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม อีกทั้งประชาชนยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมกระจายทั่วทั้งประเทศ ในด้านกิจกรรม ได้แก่ ทำนา ทำสวน ทำไร่ ด้านปศุสัตว์ ได้แก่ เลี้ยงวัว เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ด้านการประมง ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์น้ำ การจับสัตว์น้ำ และด้านป่าไม้ ได้แก่ การปลูกป่าไม้เศรษฐกิจ การนำผลผลิตจากป่ามาแปรรูปให้เกิดประโยชน์ ทั้งนี้เมื่อมีการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา พบว่า ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวประเภทที่ 1 ได้แก่ ธรรมชาติ ประกอบด้วย น้ำตก ภูเขา ทะเล ซึ่งมีศักยภาพและมีขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวประเภทที่ 2 ได้แก่ โบราณสถานและโบราณวัตถุ ในรูปแบบกำแพงเมือง ป้อมปราการ และโบราณสถานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในแต่ละพื้นที่มีศักยภาพในการสนับสนุนกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวประเภทที่ 3 ประกอบด้วยกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณี มีปรากฏในท้องถิ่นภายใต้รูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมประเพณีการกินเจ ประเพณีชักพระ ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดสงขลามีมากมายหลายแห่ง อาทิ แหล่งท่องเที่ยวทะเลสาบสงขลา เป็นทะเลสาบแห่งเดียวในประเทศไทยและเป็นทะเลสาบน้ำจืด แหล่งท่องเที่ยวแหลมสมิหลา อยู่ในเขตเทศบาลนครสงขลา มีหาดทรายขาวสะอาดและรูปปั้นนางเงือกซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดสงขลา แหล่งท่องเที่ยวแหลมสนอ่อน อยู่ติดกับแหลมสมิหลา สามารถชมทิวทัศน์ได้ทั้งทะเลอ่าวไทยและทะเลสาบ แหล่งท่องเที่ยวเขาน้อย อยู่ใกล้กับแหลมสมิหลา บนภูเขามียุคชมทิวทัศน์เมืองสงขลา แหล่งท่องเที่ยวเขาดังกวน เป็นภูเขาที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 2,000 ฟุต บนยอดเขามีเจดีย์และตำหนักซึ่งสร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 และมีจุดชมทิวทัศน์ของเมืองสงขลาและทะเลสาบสงขลา แหล่งท่องเที่ยวแก้วสังข์ มีหาดทรายที่สวยงามและโอดหินจำนวนมาก มีอยู่ก่อนหนึ่งตั้งเด่นอยู่เหนือโอดหิน ซึ่งชาวบ้านเรียกหินก้อนนี้ว่า หัวนายแรง แหล่งท่องเที่ยวเกาะหนู เกาะแมว เป็นเกาะขนาดเล็กอยู่ใกล้ชายฝั่งนอกแหลมสมิหลา บรรยากาศเหมาะสำหรับการตกปลา แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านสีสอน มีกิจกรรมการล่องเรือคายัคระหว่างการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอุทยานนกน้ำคูขุด (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบสงขลา) เป็นอุทยานนกน้ำที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย มีนกชนิดต่าง ๆ กว่า 112 ชนิด ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมืองสงขลา อำเภอรัตนภูมิ อำเภอสทิงพระ อำเภอกระแสดินธุ์ และพื้นที่ส่วนหนึ่งติดต่อกับอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง แหล่งท่องเที่ยวเกาะยอ ซึ่งมีชื่อเสียงด้านความสวยงามของธรรมชาติ ผลไม้พื้นเมือง การทำประมงชายฝั่ง อาหารทะเล และผ้าทอพื้นเมือง (สำนักงานจังหวัดสงขลา, 2553)

เกาะข้อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะข้อย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะขนาดใหญ่กลางทะเลสาบสงขลา มีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านอ่าวทราย บ้านดิน บ้านนอก บ้านสวนทุเรียน บ้านท่าไทร บ้านโนบ้าน บ้านป่าโหนด บ้านท้ายเกาะ และบ้านสวนใหม่ มีเนื้อที่รวมทั้งพื้นน้ำ ประมาณ 11,220 ไร่ และมีเนื้อที่เฉพาะพื้นดินประมาณ 9,375 ไร่ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะข้อย, 2553) พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นไร่ละหุ่งและที่ราบตามเชิงเขา เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม ชาวเกาะขอยนิยมการทำสวนผลไม้แบบผสม เป็นการปลูกผลไม้หลายชนิดปะปนกันภายในสวน ซึ่งจะผลัดกันให้ผลผลิตตลอดปี ได้แก่ ส้มโอ มะพร้าว ขนุน ทุเรียน ลองกอง ละมุด จำปาตะ และผลไม้อื่น ๆ ผลไม้ที่มีชื่อเสียงของเกาะข้อย คือ จำปาตะขนุน ลักษณะคล้ายขนุน แต่ผลเล็กกว่า มีรสชาติหวานอร่อยต่างจากท้องถิ่นอื่น นอกจากชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมทำสวนผลไม้แล้วยังประกอบอาชีพประมงและอาชีพทอผ้าพื้นเมืองควบคู่กันไปด้วย ในอดีตการเดินทางติดต่อกับทางบกมีเพียงการใช้เรือเท่านั้น ต่อมา พ.ศ.2529 เมื่อมีการสร้างสะพานติณสูลานนท์เพื่อเชื่อมต่อระหว่างอำเภอเมืองสงขลา กับอำเภอสิงหนคร โดยสะพานทั้งสองช่วงเชื่อมต่อกับแผ่นดินของเกาะข้อย ความเจริญในหลาย ๆ ด้านได้เปลี่ยนรูปแบบของเกาะข้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงด้านภูมิทัศน์ทางทะเลที่สวยงาม มีวัดเก่าแก่ที่มีศิลปะงดงาม สินค้าพื้นเมือง บ้านทรงไทยโบราณ ไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม และยังเป็นที่ตั้งของสถาบันทักษิณคดีศึกษา ซึ่งเป็นที่รวบรวมวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวบ้านภาคใต้ไว้เป็นจำนวนมาก ต่อมาในปี พ.ศ.2543 ชาวบ้านเกาะข้อยร่วมกับเกษตรจังหวัดสงขลาได้จัดตั้งชมรมท่องเที่ยวเกษตรเกาะข้อยขึ้น (ญาณิกรณ์ ธรรมโชติ, 2549: 71) ส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิต การประกอบอาชีพของชาวบ้าน เกาะข้อยกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว

แต่ในปัจจุบันการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมและพัฒนา ทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวแตกต่างจากในอดีตที่ผ่านมา จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสภาพและปัญหาทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะข้อย และต้องการทราบแนวทางการพัฒนาทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรจะเป็นอย่างไร เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะข้อยได้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และให้นักท่องเที่ยวมานิยมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะข้อยเหมือนเช่นเดิม โดยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาครัฐ นำผลไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะข้อยและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด สร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวตัดสินใจท่องเที่ยวซ้ำในครั้งต่อไป และเป็นการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับจังหวัดสงขลาอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสวนผลไม้เกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสวนผลไม้เกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

คำถามการวิจัย

1. ปัญหาทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสวนผลไม้ของเกาะยอคืออะไร
2. แนวทางพัฒนาทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสวนผลไม้ของเกาะยอควรจะเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

เพื่อให้การศึกษาวิจัยอยู่ในขอบเขตตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางพัฒนาทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสวนผลไม้เกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 - 1.2 เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ
 - 1.3 ตัวแทนของหมู่บ้านในตำบลเกาะยอ
 - 1.4 นักท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ พื้นที่ท่องเที่ยวที่มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสวนผลไม้ในตำบลเกาะยอ
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและแนวคิดด้านการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
4. ขอบเขตด้านเวลา ได้ทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่ เดือนมกราคม พ.ศ. 2554 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2555

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่ตำบลเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตของเกษตรกร วิถีชีวิตชุมชน ชื่นชมความสวยงาม ได้รับความเพลิดเพลิน ความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ จากกิจกรรมด้านการเกษตร ในที่นี้เน้นเฉพาะเกษตรของสวนผลไม้

2. ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม หมายถึง เกษตรกรเจ้าของพื้นที่เกษตรกรรม หรือเจ้าของพื้นที่กิจกรรมด้านการเกษตร ในที่นี้กล่าวถึงเฉพาะเกษตรของชาวสวนผลไม้

3. ส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว 7P's หมายถึง สิ่งที่เป็นปัจจัยหรือสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการอย่างใดอย่างหนึ่งของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสวนผลไม้เกาะขอม ที่จะต้องใช้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยว 7 ด้าน ได้แก่

3.1 ผลิตภัณฑ์ (Products) หมายถึง สินค้าหรือบริการที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และตอบสนองความต้องการให้กับนักท่องเที่ยว ในที่นี้หมายถึง สวนผลไม้ในเกาะขอม

3.2 ราคา (Price) หมายถึง ราคาของสินค้าและบริการ หรือค่าใช้จ่ายในการเข้าไปเที่ยวหรือชมกิจกรรมสวนผลไม้ในเกาะขอม

3.3 ช่องทางการจำหน่าย (Place) หมายถึง ช่องทางที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว หรือช่องทางการรับบริการท่องเที่ยวสวนผลไม้ในเกาะขอม

3.4 การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง การทำให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารแล้วมาท่องเที่ยวสวนผลไม้ในเกาะขอม

3.5 บุคลากร (People) หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่ให้บริการและอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวสวนผลไม้ในเกาะขอม

3.6 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical environment) หมายถึง จุดนั่งพักผ่อน จุดจำหน่ายของที่ระลึก ลานจอดรถ ลานกิจกรรม ป้ายบอกทาง ห้องน้ำ สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่อยู่ภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสวนผลไม้เกาะขอม

3.7 กระบวนการ (Process) หมายถึง กระบวนการบริการด้านต่าง ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวข้อปฏิบัติในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวที่มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสวนผลไม้เกาะขอม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงสภาพและปัญหาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสวนผลไม้เกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหา ข้อเสนอแนะ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงตลาดการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม
3. สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสวนผลไม้ เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อไป

